
Tsiteerides surematut romaaniklassiku Jaan Rannapi kultusteost "Agu Sihvka annab aru": "Selleks, et kõik ära rääkida nii nagu oli, pean alustama sellest..." Lugeses Merle Ringi koostatud "Seadme ohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsust", jääb esmalt silma, et kirjatüki autori kohaselt on seal neli põhilist probleemi: 1) elektrivaldkonna paralleelne tunnustamise süsteem, 2) välisriigi kutsete tunnustamine, 3) kraanad ja katlad, ja 4) elektriautode remont. Tunnistan, et ma ei tea midagi kateldest ja kraanadest ning seda ma antud kirjatükis ei kommenteeri. Etteruttavalt võib öelda, et selles dokumendis, mida nimetatakse VTK-ks (nimetame seda ka meie nii), on palju ühesuunalisi kordusi, näiteks see, et paralleelne sertifitseerimisüsteem on arusaamatu. Samas pole viidatud, kuidas sellise järelduseni on jõutud. Jääb mulje, et see paralleelsüsteem ametnikule lihtsalt ei meeldi ja kui ei meeldi, kustutame selle ära, kuidas see mõjutab inimesi, ametnikku ei huvita.

VTK-s, lk 7, on rikutud hea viitamise tava, nimelt on viidatud Jessica Musta lõputööle "Elektriamiga sõidukite hooldus- ja remonttööde teostamise turu-uuring." Tavaliselt ei viidata esimese astme kõrghariduse töödele. Eesti Vabariigis on vaid üks teaduskraad, ja see on doktorikraad; seega madalama kraadi tehtud töödes pole teaduslikku põhjendust. Seetõttu pole Jessica Musta lõputöös toodud näited just teaduslik alus millegi tegemiseks.

Aga alustame algusest. Dokumendis mainitud esimene suurem probleem on elektrivaldkonna paralleelne tunnustamise süsteem. Iseenesest ei ole paralleelne tunnustamine, Eesti Vabariigis uudne ega ainulaadne. Näiteks on Eestis olemas kaks asutust, kes annavad välja relvalubasid tsiviilisikutele. Üks on Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) ja teine on Kaitseliit (edaspidi KL). Selleks, et saada PPA-st relvaluba, peab olema EV kodanik ja tegema relvaeksami PPA-s, mille jaoks pead teadma RelvS. Et saada KL-ist relva, peab samuti olema kodanik, tegema eksami tuginedes samale RelvS-ile ja olema ka KL-i liige. Näiteks kui ma olen tavaline Eesti Vabariigi kodanik, töotan OÜ-s X ja olen KL-i liige, on mul võimalik soetada kaks Glock 17 relva, millest üks asub PPA registris ja teine KL-i registris. Kuna need registrid pole ühendatud, siis tegelikult pole kummalgi ametkonnal teadmist, millised relvad mul tegelikult käes on. Iseenesest pole see probleem, sest relvaseaduses on öeldud, kui palju mul tohib olla relvi ja kui neid on rohkem kui üks, mida ma pean sellisel juhul tegema. Mina ise jälgin seadust ja huvitava isikuna olen teadlik. Selline süsteem pole seni tekitanud erilisi suuri arutelusid, et kumb relvaluba on õigem. Samuti pole tekitanud duaalsus suurimaid probleeme, sest enamus, kes on relvadega ringi käinud ja midagi korda saatnud, on saanud need PPA-st, mitte KL-ist. Kuid vaatamata sellele pole kellegi olnud soovi viia käsituli relvad ühtse registri alla.

VTK-s on väidetud järgmist: *Paralleelne tunnistuste süsteem on aga praktikas tekitanud palju probleeme, sest erinevad osapooled (ettevõtjad, tööde tellijad, riigihangete korraldajad) ei saa aru, milline pädevus või kutse, millele vastab ja mis õigused on vastava tunnistuse omanikul.* Teiste sõnadega puudub enamasti teadmine, et näiteks kui isikule on väljastatud B pädevusklassi tunnistus, siis millise taseme kutsetunnistus sellele vastab. Samuti on vajakajäämisi elektritööde kvaliteedis, kuivõrd valdkonna pädevus- ja kutsetunnistuste süsteem on killustunud./ Minu tagasihoidlik küsimus on, kust on võetud arusaam, et praktikas on tekitanud palju probleeme. Õigemini, kui juba mainida sõna "praktikas", siis oma olemuses tähendab see sõna seda, et kuskil peab olema mingi probleem tõstatunud, näiteks kahjuhüvitiste väljamaksete suurenemine, järeelvalveasutustele tehtud suurem hulk kaebusi 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga ning see peaks kasvama aastast aastasse. Näiteks, kui me statistiliselt võtame alguseks aasta 2009 ja liigume aastasse 2024,

siis peaks 15 aastaga olema kaebuste kõver tõusujoones. Mingit viidet uurimuslikele statistikale või graafikule ma kahjuks kirjatükis ei näe. On tunne, et ametnik on kirjutanud selle probleemi sinna, sest ta arvab nii; kas see ka reaalsuses nii on, pole oluline. Kui me tahame midagi väita ja seda veel, et see on "praktikas" nii, siis tuleb esitada ka tõendid. VTK-s ei ole teadmine, millistele praktilistele faktidele ametnik tugineb. Seega on ütlused paljasõnalised ja tuleb lugeda vääraks.

Kui me võtame lahti Majandus- ja taristuministri määruse nr 88: "Seadme vahetu kasutaja, kasutamise järelevaataja, seadmetööd ja auditit tegeva isiku kompetentsusele ja selle tõendamisele ning sertifitseerimisskeemile esitatavad nõuded", siis seal § 8 ütleb, mida tohib teha A pädevuse, B pädevuse, B1 pädevuse ja C pädevuse alusel. Lugeses määruse 88 § 8 lg 2, on A klassi omaval isikul lubatud teha kõiki töid, mis elektrialal ette tuleb, olenemata pinge klassist. Antud määruse lg 3-s on öeldud, et B pädevusega isik saab teha kõiki samu tegevusi, mis on lubatud teha A pädevusega isikul, aga madalpingel. Kuna pingeklasse on kaks: madal- ja kõrgepinge, siis sisuliselt on kaetud § 8 lg 2 ja lg 3 ka kogu lubatavate tööde ulatus. Kuid millegi pärast on määrust andes ette nähtud madalpinges osas kaks erisust: lg 5 ja lg 6, kus on öeldud, mida saab teha B1 ja C pädevusega. Jääb selgusetuks, millest täpselt ametnik aru ei saa, sest määrus nr 88 lg 2 ja lg 3 ütlevad, mida võib teha A ja B pädevusega, see on väga selgelt kirjas. Nendes kahes pädevuses võib teha töid A pädevuse puhul kogu valdkonna ulatuses, nii kõrgepinges kui madalpinges, ja B puhul teha kõiki töid, aga pingeala ulatuses.

Olenemata, milliseks ametniku poolt lubatud uus süsteem ka ei kujuneks, katab see kaks pädevust ära kogu spektri. Arvestades, et kadude valemis vool suureneb eksponentsiaalselt, on elektriala ülekanded jagunenud madal- ja kõrgepingeks. Ehk siis ka uus tulev süsteem võtab arvesse just seda määratlust. Tegelikult ei saa lihtsamaks kui A ja B pädevuse olemasolu süsteemi teha. Me võime arutada, kas B1 ja C on üldse vajalikud, sest kaks esimest katavad kogu spektri, ja kas pole mõtet neid ära kaotada kui ühte seaduses eksisteerivat rudimenti. Kuid kui on plaanis teha kutsetasemeid rohkem kui kaks, läheb loodav süsteem oluliselt keerulisemaks ja vähem arusaadavaks.

Mis peab selleks tegema, et saada neid pädevusi? Määruse nr 88 § 9 on kirjas selgelt, mida peab selleks tegema, et saada A, B, B1 või C pädevus. Norm on selgelt lahti kirjutatud ja adekvaatne. Selle süsteemi eelis on see, et näiteks § 9 lg 3 p 3 annab isikule minimaalsete võimalustega kuskilt alustada, ehk saada B1 pädevuse, mis võimaldab näiteks kehva majandusliku taustaga isikul (neiu või noormees) minna tööle, teenida raha ja areneda. Tööle minekuks peab sul olema vähemalt kutseharidus. Ehk siis, kui sa suundud pärast põhikooli kutsekooli ja saad kutsehariduse, on võimalik hakata tööle. Sama §-i lg 2 p 8 ütleb, et kui isikul on B1 ja keskharidus, saab ta omandada B pädevuse, tehes eksami. Ehk siis, kui isikul, tehes tööd ja teenides raha, tekib soov end täiendada, ja ta sooritab keskhariduse eksami, on tal võimalus saada B pädevus. Siit tulenevalt saab ta parema töö ja rohkem raha ning sama § lg 1 p 3 ütleb, et kui on keskharidus ja B pädevus ning 2 aastat korralikult tööd tehtud, on võimalik areneda A pädevuseni. Miks võtta inimeselt ära selline võimalus, miks suunata kõiki raamidesse, kui me räägime elukestvast õppest? Samas kui isik tahab vahetada elukutset, siis on see oluliselt kergem, kui hakata seda tegema, käies täismahus koolis. Samuti ei pea igaüks A pädevuse saamiseks omandama kõrgharidust. Eesmärk ei ole kõiki kõrgelt harida, vaid teha nii, et riik oleks vähem koormatud ning kõigil oleks võimalik saavutada soovitud maksimum oma võimete kohaselt.

VTK-s, lk 10, on kirjas ametniku õhku visatud paljasõnaline väide, nimelt: "Teiste sõnadega puudub enamasti teadmine, et nt kui isikule on väljastatud A pädevusklassi tunnistus, siis millise taseme kutsetunnistus sellele vastab." Tulenevalt määrusest nr 88 § 8 lg 2, siis see pädevustunnistus vastab kõige kõrgemale kutsekvalifikatsioonile, ehk siis seda pädevust omav isik võib teha Eesti Vabariigis tööd terves elektritööde haldusalas. Tänapäeval pole oluline, kas see meistrimees on kunagi teinud eksami filosoofias. Lugeses sama VTK-d, jääb mulje, et ametniku sooviks on, et sellel ajal, kui meistrimees posti otsas mutreid keerab, oskaks ta ka vestelda Kanti imperatiividest.

VTK-s toodud väide: "HTM-i poolt 2023. aastal tellitud uuring 'Kutsesüsteemi rakendamise analüüs' annab ülevaate kutsesüsteemi hetkeseisust, selle sihtrühmade vajadustest ja kitsaskohtadest ning võrdleb kutsesüsteemi teiste riikide oskuste hindamise ja tunnustamise praktikatega, et toetada kavandatava reformi läbiviimist." See dokument, millele on viidatud VTK-s, asub internetis [\[link\]](#). Selles dokumendis on lk 23 tehtud ilus joonis, kuidas kutsesüsteemid rakenduvad, ehk siis, kui lugeda majandusministeeriumi määruse 88 §-e 8 ja 9 ning vaadata antud joonist, saab selgeks, mida katab A pädevus, mida B ja B1 pädevus ning mida C pädevus. Ametniku väide, et kõik on keeruline, on paljasõnaline ja ei vasta tõele. Samas, nagu juba enne kirjutasin, on neid kutsetasemeid seal joonisel 8. Ehk siis, kuidas saab kaheksa fraktsiooniline süsteem olla kergem kui sisuliselt kahe fraktsiooniline pädevussüsteem? Tegelikult on maailmas kasutusel ka näiteks dualistlik mõttesüsteem, milles kirjutatakse teadustöid. Maailma suurima majandusega riik, USA, ei kasuta teadustöodes meetersüsteemi. Jällegi, kui on vaja, osatakse jalad ja jardid meetersüsteemi teisendada. Jah, tulevad komadega arvud ja võib-olla ei ole kirjatükis või tabelis eriti kaunid, kuid kõik saavad aru. Küsite, miks? Sest osatakse mõelda ja teisendada.

Siinkohal on näha, et ametnikud tahavad teha oma elu lihtsamaks, mitte aga ei mõtle inimeste toimetuleku peale. Ametnik ei taha vaevata pead, kust ta midagi vaatama peaks, uurima või mõtlema; tahaks kõike kiiresti leida. On üks tabel, üks joonis, ametnik mõeldab ja kui see vastab šabloonile, on kõik korras. Minu meelest on alternatiivide olemasolu ju ainult positiivne. Mida arenum on riik, seda keerulisemad on tema süsteemid, see lihtsalt on nii. Kui me loeme seadust, mida tuleb ühel või teisel juhul teha, siis seaduse tõlgendamiseks on neli erinevat moodust: grammatiline, ajalooline, süstemaatiline ja teleoloogiline. Me millegi pärast kasutame ainult grammatilisest, mis on küll loogiline ja statistiliselt enamkasutatav, kuid samas võiksime kasutada ka teleoloogilist ehk eesmärgipärast ning ajaloolist, et selgitada, kuhu me oleme millegiga välja jõudnud. Seega küsimus ei ole süsteemide keerukuses, vaid ametniku viitsimatutes tõlgendades.

VTK-s, lk 10 ja 11, on väga kummaline lausete kogum: /Positiivse mõjuna saab välja tuua, et kutsetunnistuste väljastajate (Eesti Elektroenergeetika Selts ja Eesti Elektritööde Ettevõtjate Liit) tulud kasvavad, kuna märgatavalt suureneb kutsetunnistuste taotlejate arv. Muudatused mõjutaksid vähemal või suuremal määral otseselt suurusjärgus 2900 elektrivaldkonnas pädevustunnistusega töötavat füüsilist isikut." Küsimus, kuidas saab MTÜ-de käibe suurenemine olla kasulik majandusele? MTÜ on mittetulundusühing, mis on loodud millegi haldamiseks, mitte tuluteenimiseks. Pigem on siin näha suurt muret, et 2900 isikut peavad hakkama kutset ümber tegema ja ei saa võib-olla mingi aeg üldse töötada. See on ettevõtluses saamata jäänud tulu. Kui tulu jääb saamata, siis millise raha eest peab see isik taotlema uuesti tunnistust ja miks? Kas selle pärast, et ühel ametnikul kuskil ministeeriumis tekkis kapriis, et "Brüsselis, meie uhke uue kodumaa pealinnas, käivad asjad nii ja mind saadeti sinna koolitusele, ja ma teile talupoegadele näitan, kuidas tuleb elada." Kodanikel tekib õigustatud

küsimus, kust võtab see vaene isik raha riigikoormiste tasumiseks. Ametnik aga näeb inimeste jooksumises ja maksude määramises majanduse elavdamist.

Ja negatiivse mõju kirjeldus: */Samas negatiivse mõjuna saab välja tuua paljudele kutsetunnistuste taotlejatele, kellel on käesolevaga pädevustunnistus, kaasnevad täiendavad kulud, sest kutsetunnistuse taotlemise tasu (100-350 eurot) on kõrgem kui pädevustunnistuse (100-240 eurot) korral. Negatiivne majanduslik mõju võib teatud juhtudel kanduda elektrivaldkonna sektori ettevõtjatele, kui nad otsustavad ise tasuda kompetentsete isikute tunnistustega seonduvaid kulusid. Teisalt pädevustunnistuste väljastajate (2 ettevõtet) tulud vähenevad ning neile toob muudatus kaasa negatiivse majandusmõju./* Mulle meeldib see lihtsustatud ametniku vaade negatiivsele mõjule. Oih, et negatiivne on see, et kutsetunnistus on kallid? Ma saan aru, et riigiametniku tagumikutunnid superministeeriumis ei maksa midagi ja palk tuleb kontole niikuinii, kuid siinkohal ei saa arvutada vaid ca 100 eurost +/- vahet; vaid tuleb korrutada elektriku töötundade arv ja ümberõppele kuluv aeg ning see võib tegelikult ulatuda kümnetesse miljonitesse. Ma ei saa aru, miks peavad ettevõtjad ametniku kapriise kinni maksma, sest ametnikul lihtsalt tuli selline tuju. Negatiivse mõjuna on veel välja toodud ka see, et ettevõtted kannavad kahju, kui ise vahe kinni maksavad. Aga inimese peale, kes toimiva süsteemi valguses peab hakkama ümber tegema oma toimivaid asju, sest ametnikupreili lihtsalt ei suuda kuskil midagi üles leida ja siis lihtsakoeliselt seletades kirjutab, et kui tema aru ei saa, siis selle inimese peale ei mõtle keegi.

Negatiivne majandusmõju kahele pädevusi andvale ettevõttele. Eestis annab pädevustunnistusi välja kaks ettevõtet. Tegelikult peaks ametnik olema uurinud, kas need ettevõtted tahavad anda pädevustunnistusi välja ja kas see on neile majanduslikult mõttekas. Ega siis pädevustunnistuse väljaandmine ei tähenda seda, et panen printeri sooja ja hakkam trükkima; see on omamoodi kulukas ettevõtmine: leida inimesed, kes koolitavad, leida inimesed, kes eksamineerivad, leida ruumid jne. Samas, kui võimalik ja see tasub ennast ära, on alternatiivide olemasolu alati hea. Meil ei ole vaja hoolekande riiki, kus riik, hea haldja ristiemana, tuleb, paitab pead ja otsustab meie eest, kuidas me elama peame. PS § 19 lg 1 ütleb, et igalühel on õigus vabale eneseteostusele. On selge, et see peab arvestama ka teiste inimestega, mis on öeldud lg 2; samas näeme, et me ei saa elektrialal tegutseda omasoodu, vaid seal on teatud reeglistik, kuid see on piisavalt lai ja paindlik, et igatüks saaks teostada oma vabat tahet. Ehk siis, lugedes hoolikalt seadust, määrust ja nüüd koostatud VTK dokumenti, on dokumendis esitatud väited keerulise paralleelsüsteemi kohta ebausutavad. Pigem on tegemist millegi pärast väga jäiga sooviga minna üle ühele süsteemile ja nagu juba eelpool mainitud, pole see inimeste, vaid keelde ja käske jagavate ametnike huvides.

Probleem välisriigi tunnistuste aksepteerimisega: */seada elektrivaldkonnas välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel tähtajaline piirang, võttes aluseks kutsetunnistuste tasemetel 3-5 viis aastat ja tasemetel 6-8 seitse aastat./* See idee on veidi kummastav, kuna probleem peitub sama dokumendi lk 5 punktis 3.2 on öeldud, et Soomes väljastatud kvalifikatsioonil pole tähtaega. Ma väga hästi ei kujuta ette, kuidas hakkavad välismaalased tõestama iga viie aasta järel oma pädevust vastavalt Eesti kutsestandartitele, neid, kellel on tähtajatu pädevus. Esiteks, kes hakkab seda korraldama, mis keeles, kes koostab selle täiendõppe kava ja kas on suur soomlastest elektrikute tung teha EV territooriumil tööd? Kui seda kõike peaks tegema kutsekoda, siis rahastaksid seda eraettevõtted, mis oleks nende kasuks. Arvestades tänast riigi rahalist seisut, siis vaevast, et riik selle enda peale võtab.

VTK, lk 14, on kirjas: */Levinud on praktika, kus autode tootjad jagavad remondi- ja hooldustööde informatsiooni tasuta nimetatud sõidukite maaletoojatele ja edasimüüjatele*

ning tasu eest teistele sõidukite remondi- ja hooldusteenust pakkuvatele ettevõtetele. Mis aga tekitab olukorra, kus suure osani autoremonditöökodadest see info ei jõua ning kuna seadus ei sätesta samuti nõudeid, on suur hulk hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijaid, kellel puuduvad vastavad teadmised nõuetekohase teenuse pakkumiseks./ Ma väga hästi ei kujuta ette, kuidas seadusemuudatus olukorda parandaks. Ainuüksi informatsioon, kuidas parandada, ei taga veel head ja ohutut töökvaliteeti; on vaja ka koolitust. Koolitus on alati tasuline ja loomulikult on tasu kõrge, sest kui juba praegu tehakse nii, siis miks ei peaks seda edaspidi muutma? Väikestel remonditöökodadel ei jätku raha, et osta koolitusi. Seega autoremonditöökodad lõpetavad tegevuse; inimesed peavad ostma kalleid elektrautosid ja maksma palju raha esindustes, et neid hooldada. Peale tööpuuduse tekitab see ka vastumeelsust elektrautodele üleminekus jne.

Kuigi ma lubasin, et ma kateldest ja kraanadest ei kirjuta, jäi mulle silma väide, millele tahaks täpsemat seletust. VTK, lk 8: */Samas näitab järelevahtemenetluste statistika, et vaatamata igal aastal läbiviidud menetlustele ja teadlikkuse tõstmise üritustele, ei lähe asjad märgatavalt paremaks. Pigem on näha trendi, et elektri- kui ka kraanade ja katelde valdkonnas, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, ei suudeta tagada kõrgel tasemel ohutust ilma olemasolevat õigust muutmata või uusi nõudeid kehtestamata./* Kui oleks võimalik, tahaks näha seda statistikat, kui palju näiteks viimase 10 aasta jooksul on järelevahtemenetlusi ja millega need lõppesid: väärtetega, ettekirjutustega või millegi muuga. Ehk siis oma sõnade kinnituseks oleks võinud ehk teha ka mõne graafiku. Või on lause veenvalt konstrueeritud, aga samas sisutühi ja paljasõnaline.

Jääb mulje, et Brüsselist on saadetud direktiiv, mille siis rõõmsameelne Erkki Keldo on välja printinud, koosolekul ametnikele ette lugenud ja öelnud, kirjutage midagi, Brüssel tahab näha tegusid. Nii ametnikud kirjutavad, täites käsku, kas see on seda vaja või mitte, küll minister teab, tema on tark.

Varasemalt on mõjuanalüüsis esitatud väide, et on oodata, et pädevusega isikute liikumine toimub kutse- ja ülikoolidesse vajaliku kutse saamiseks. Mitte keegi, kellega oleme antud teemal suhelnud, ei plaani vanas eas kooli minna, vaid LÕPETAVAD TEGEVUSE ja lähevad töötukassa arvele. See on reaalsus. Ehk on veel võimalus kasutada MTR-is „tankiste“, kuid see pole ju see, mida me taotleme.

Keegi ei vaidle selle üle, et muudatusi pole vaja, kuid neid tehes tuleb arvestada ka inimestega. Ehk siis, kui tahetakse teha kutseõppesüsteem, on see täiesti aksepteeritav, kui riik näeb, et sellest tõuseb ka kasu. Kuid mis ei ole aksepteeritav, on see, et kaotatakse ära paralleelsed süsteemid puhtalt sellepärast, et ametnikud ei viitsi tegeleda, kuna nad ei saa aru. Täna hetkel ei lähe pädevustunnistuse ja kutsetunnistuse süsteem üksteisega vastuollu. MKM-ist tulnud kirjutise sisuline argument oli, et kirjutajal oli seda raske jälgida. Küsimus ei ole ametniku mugavuses, vaid inimeste hakkamasaamises tänases olukorras, kus maksud tõusevad tohutu kiirusel, majanduskasv on sisuliselt pidurdunud ja eksport on langustrendis. Selleks, et inimesed saaksid paremini hakkama, tuleb ja peab looma neile erinevaid alternatiive.

Mõistlik on lasta kogenutel ja kohati ka ülikogenutel töötada oma erialal elu lõpuni. Mõned neist on oma pädevust, mida Eestis peab lausa eksami näol taastõendama, tõendanud väga palju kordi ning nüüd, uue seaduse jõustumisega, tunnistatakse nad päevapealt ebapädevateks. Asju ei saa teha üleöö õhinapõhiselt, sest eesti keeles tähendab õhinapõhisus

sageli ettekavatust, kus paljud asjad pole läbi mõeldud ja loodetakse õnnele või juhusele. Inglise keeles nimetatakse seda "fools hope" ehk "lulli lootuseks". Vana kindral von Moltke ütles 1866. aastal: „Õnn saab enamasti lõpuks osaks vaid hoolsatele.“ Läbimõeldus ja kõikide ühiskonna tasandite kaasatus tagavad meile parima arengu perspektiivis.

Pädevustunnistuse saanul on Eestis tugev maine, mida on aastakümneid juurutatud. Eelpool toodud väidetele tuginedes soovitame tungivalt jätta alles paralleelne pädevuste süsteem. Varasemalt kõlanud argumendid pole argumenteeritud töötava süsteemi lõhkumiseks.